

ZPRAVODAJ ŠRÁMKOVY SOBOTKY

ŘÍJEN 1972

ROČNÍK IX — 10

SOBOTKA PŘED ŠEDESÁTI LETY

Bylo to před první světovou válkou a mně bylo šest let. Sobotka tehdy začínala od nádraží hostincem Na syrovandě, po jehož stranách na kraji obou silnic stál vždy jeden domek. Nebyla zde dosud žádná továrna stavebních hmot. Vedle barokní sochy stál patrový dům obchodníka uhlím Fišera, Hakenova strojírna a pár rodinných domků. U Kdanic Špálova cihelna, za ní pole. Kolem nádraží pole, jen vzadu osamělé obilní skladiště pana Švermy s obytným domem. Pod Humprechtem pole velkostatku.

Před tratí k městu strojírna sokolského nadšence pana Jaroše, kde v přední budově byla ruční, vždy spolehlivá tiskárnička Karla Čepeláka. Dále k městu dvoudomek Boudyšův, Menclovo hospodářství a obchod Štěpána Svobody. Na Boudyšově domě vymaloval tehdy mladý Václav Špála své sestře nad okny do omítky pás. Postavy nahých žen a dětí vzbuzovaly u některých nerozumných lidí ale úšklebky a tato umělecká práce neudržována po čase zanikla. Byla to snad Špálova jediná práce toho druhu.

Mladoboleslavská ulice byla vlastně obyčejnou zaprášenou císařskou silnicí. Za Svobodovými se úžila, poněvadž zde stál mezi dvěma lipami starodávný kamenný sklípek, jehož patro představoval roubený malý domeček, snad stará sušárna ovoce. Na pravé straně silnice blíže k městu byla Egrova stráž posázená velkými třešňovými stromy. Dále stál dřevěný, hlínou oplácaný dům bývalého cukráře pana Kalivody (nyní Rudův), kde v poschodí bydlel pensionovaný soudní zřízenec pan Vokoun, člen místních kapel, výborný hráč na flétnu. Dále byl jako dnes dřevěný hezký domek pana Jánského, vousatého starého samaritána od hasičů. Nad Slavíkovým a Šejdovým domkem býval statek Maštálkův, krásná patrová roubená stavba, obklopená rozložitými ořechy. Výše byl dřevěný domeček o jedné pouze místnosti, kde bydlela se svými třemi dětmi pozdější trafikantka paní Macounová. U vjezdu do Pečova (Maštálkova) statku stál jako dnes dřevěný domek s vysokým zápražím (záhrobcem), kde nad vchodem byla zavěšena černá tabule se zlatým nápisem: František Pekelský, mistr ševcovský.

Pan Pekelský po řadu desetiletí jezdil se svým zbožím po jarmarcích, ale tehdy již velmi skrovně žil na odpočinku. Zdůrazňoval rád, že on je jediný švec, poněvadž se ostatní za tento starodávný název řemesla stydí. Nad domkem obuvníka Ulrycha a porodní babičky Folprechtové pekařil zavalitý usměvavý pekaříček pan Bůva ze starodávného sobotského rodu. Vedle panského špitálu stál dřevěný domek, kde prodávala tabák a pletla punčochy babička Vaňková.

Od poštovního úřadu k hospodě Na mostě se rozkládala děkanská zahrada, která u silnice končila kamennou zdí, porostlou různými keři. V zahradě byla stodola; kdysi zde podle otce vyprávění stával také domeček ševce Sedmidubského, otce pozdějšího zdejšího lékaře.

Kamenný most měl ještě podobu, kterou mu dala obnova kolem r. 1856. Na jedné straně byl železný kříž, na druhé stála socha sv. Jana Nepomuckého, kterou obstaral kdysi pan lékárník Fierlinger od svého známého malíře Mánesa a sochaře Wildta z Prahy.

Boleslavská ulice od Jeřábkovy rodného domu vypadala dosud neporušena se svými starobylými domy tak, jak ji vymaloval

malíř Malý a K. Liebscher. První dům nad hostincem Na sále, kde se konaly studentské věnečky a později představení cestovního kinematografu, byl dům Šturmů; ten patřival předtím posledního sobotckému mydláři Janatkovi (tchánu učitele Bureše). Pak byl dům Pažoutů, kde byla kořalna, nad ním Šulců a konečně Stehlíčkův, kde bývala před sto lety hospoda. Zůstal jen dům Gansů. Pan Gans byl po odstěhování pana Lustiga jediným israelitou v městě, prodával kupecké zboží, obchodoval obilím, které bývalo uskladněno v prvním patře tohoto domu. Stával vážně dýmaje z fajfky v podloubí.

Náměstí se změnilo k svému neprospěchu. Zmizel rozložitý starodávný dům s podloubím u Wildů, aby ustoupil nehodícímu se sem dnešnímu bufetu s plochou střechou. Na některé domy zde byly dány nevhodné fasády. V Jičínské ulici zmizel dřevěný dům pekaře Moravce a vedle dům soudního úředníka Řezníčka. Ten byl sobotckým „státním zástupcem“ a navrhoval v zastoupení státu panu soudci tresty pro malé přestupníky zákona. Oplýval dítkami a dával jim jména podle dítek panovnické rodiny.

Dále k Jičinu byl nový dům Mařanův, dům zámečníka Ferdinanda Kostlána a papírnickví Mrvovo. Okresní dům byl ještě novostavbou a právě tak vznikala nová čtvrt, kterou si sobotcký lid nazval Vodňany. Na jejím konci u haltýře byla pod třešňovými stromy roztočivná chaloupka se zahrádnictvím pana Kofátky, který pěstoval na prodej také holuby.

Léčení u nás obstarával pan doktor Mrkvička, bydlící ve vlastním domě na rynečku u barevny, a pan doktor Sedmidubský, bydlící s námi v tmeže domě na kraji Turnovské ulice. Všechny děti v Sobotce a okolí přiváděla na svět porodní babička Folprechtová, Randáková a Samsiňáková z „podsálu“. Chirurgii obstarávala boleslavská nemocnice. Se zlomeninami však lidé vozili své děti k Nedvídkovi do Střevače. Prý to býval ovčák, spravoval zlomeniny dobře. Koření sbíral a prodával pan Sitenský, bydlící v ulici k Čalovicům.

Sobotka měla klidné město. Nebyl rozhlas a hudbu lidé slyšeli při tanečních zábavách a pohřbech a občas v divadle, kde pár členů Pelcovy kapely hrávalo podle starého zvyku v meziaktí. Svítlo se petrolejem.

Sobotka měla okresní soud, samosprávný okresní úřad, berní úřad. Měla katolickou duchovní správu a evangelického faráře. Jména tří katolických kněží tvořila humornou větu: Chromý, Soukal, Koláček. Měla všechna řemesla, která tehdejší život potřeboval. Bylo zde hodně hospodářství s koňmi, dvě povoznictví (Linka, Fišer). Jeden kovář koval koně na Benešově, druhý na Šafrancích, třetí v Břežně. Jeden sedlář byl na Celně pan Korběl, druhý pan Balák. Jeden kolář byl na Celně pan Jančík, druhý byl ve Břežně pan Ječný.

Bylo zde dostatek kupeckých krámů, řeznictví a hostinců, jejichž plný výpočet byl uveden také v tomto časopisu. Sobotka neměla tehdy jako mnoho měst téže velikosti mlékárnu. Lidé kupovali mléko přímo u hospodářství, jiní lidé drželi kozu. Ostatní kupovali mléko na žejdlíky u mlékařky paní Hejnové nebo Keslerové. Malými selátky obchodoval rod Kofátkův a pan Volf. Starý pan Kofátko byl muž zavalité postavy, pěkná tvář obrostlá prošeďivým plnovousem. Lidé ho vtipně nazvali Kofátko-Bavor.

Fajfky prodával na Šafrancích pan Hošek, přibuzný Kalivodů. Kamna v té době byla vesměs kachlová a bylo třeba dovezených kamnářů. Měl jsme dva. Jedním byl staříček pan Erben z domku u hřbitova vedle hospody na Vyšehradě. Erben musel být kamnář nejvyšší dovedný. Sobotka poslala na Národopisnou výstavu do Prahy r. 1895 také model Humprechta, který on z malých kostiček sestavil. Druhým kamnářem byl jediný snad sobotecký evangelík, vždy přívětivý pan Žemlička. Košíky vyráběl a opravoval pan Červinka, bydlící naproti Sitenským. Byl tenoristou zpěvického spolku Bendl a stával při jeho slavnostních vystoupeních v první řadě, oblečen do svého staromódního černého obleku.

Železnice, postavená zásluhou poslance Jindřicha Maštálky, byla zde teprve od roku 1906, dříve se muselo docházet do Dolního Bousova a odtud přes Bakov dále. Vlaku jezdilo méně a nebyl zde snad nikdo, kdo by jezdil každodenně do Boleslavi do práce. Nebylo motorových vozidel a městem zvolna projížděly povozy tažené koňmi.

Na prvním motocyklu do Sobotky přijel ing. Ladislav Novák, aby pobyl v rodišti svých předků v domě v Turnovské ulici (čp. 161). Novák seznámil s tímto sportem kaplana Chromého a obchodníka Bureše, kteří se stali také motoristy. Jako děti jsme nevycházeli z okouzlení, když tito v neděli po obědě snažili se za stálého běhání uvést své nedokonalé ještě stroje v pohyb. Auto velmi originálního tvaru měl pan Slavík, zvaný Pařížan, takto „velkovýrobce“ pohovkové obuvi. Občas hekal městem, často vypovídalo službu a nechťelo se dát do chodu. Tu nadcházela očekávaná chvíle pro všechny přihlížející kluky, kteří za hlučného jásotu pomáhali auto rozláčit...

Jaromír Kuchař

Jeden z nejstarších snímků soboteckého nádraží. Fotografie byla poslána jako pohlednice, poštovní razítko má datum 8. XI. 1906. Majetek Antonína Helcla z Jičína.

RODIČE SE ZAJÍMAJÍ O ŠKOLU

16. října 1972 se konala ve spořitelně všeplenární schůze Sdružení rodičů a přátel školy. Přítomní vyslechli zprávu předsedy SRPŠ Vladimíra Odstrčilíka o práci v minulém roce. Zpráva byla bohatá na fakta, z nichž uvádíme: 21členný výbor konal 7 schůzí, 1× se sešla plenární schůze a 5× třídní schůzky za průměrné účasti 250 rodičů. Byla uspořádána přednáška o kriminalitě mládeže. Konal se Mezinárodní den dětí, na který finančně přispěly i sobotecké organizace a závody, stejně jako MNV a JZD z okolí. Finančně byl podpořen týdenní lyžařský výcvik žáků 7. tříd v chatě LIAZu, účast žáků na kurzu ruštiny v Jinolicích aj. SRPŠ zakoupilo pro školu 15 globusů, pomůcky do dílny a věnovalo 1200 Kčs na zakoupení knih pro odměny žákům. Byl dokončen skleník na školní zahradě, vybavený etážovým topením, a předán škole do užívání. Dvakrát hrálo dětem loutkové divadlo Drak z Hradce Králové. Plní se závazek na odpracování 300 hodin při úpravě školy. Pracovaly komise SRPŠ pro výchovu i technická. Učitelka Jiřina Chrpová absolvovala za pomoci SRPŠ logopedický kurs, aby se na škole mohla provádět odborná péče o děti s vadami řeči. A to zdaleka není vše, co SRPŠ v loňském roce udělalo.

Stejně zajímavá byla zpráva ředitelky školy Věry Dlabové o uplynulém školním roce. Opět nechme hovořit jen suchá fakta: 16 kulturních vystoupení v předvolebním období. Úspěchy ve sportovních soutěžích (např. 3. místo družstva a 2. místo jednotlivce v okresním přeboru ve stolním tenise, 1. místa v okrese v běhu na 1000 metrů, ve skoku vysokém a ve vrhu koulí dívek, 5. místo v okrese v mezinárodním lehkooletickém přeboru škol aj.). Kolektiv 6. tříd zvítězil v okresní soutěži recitátorů. 94 dětí si dopisovalo se sovětskými pionýry a 39 se slovenskými dětmi. Konala se beseda se sovětským důstojníkem. Žáci pečovali o hrob rudoarmejců. Žáci i učitelé podpořili akci Učebnice pro Vietnam částkou 2115 Kčs. 6.—9. třídy navštívily výstavu „Kosmos míru — věda lidstvu“ v Praze. 60 žáků navštívilo po celý rok divadelní představení v Mladé Boleslavi, v Praze shlédli operu Čert a Káča a balety Labutí jezero a Šípková Růženka. Organizačně byl zajištěn okresní sraz pionýrů v Sobotce a uspořádána veřejná akademie pod heslem Mír dětem. Žáci odpracovali mnoho brigádnických hodin na stadiónu. Sebrali celkem 48.430 kg starého papíru, 11.620 kg textilu, 249 kg léčivých bylin, 49 kg kaštanů a žaludů a 57 kg pomerančové kůry. Byl prováděn lyžařský a plavecký výcvik. V červnu opustili školu 63 žáci, z nichž 23 dále studuje. Ostatní se rozešli do učebních oborů, mj. 1 do hornictví, 4 do

stavebnictví a 8 do zemědělství. Celkem bylo 70 žáků s významnými a jen 7 neprospělo.

Po této rekapitulaci následovala zpráva o plánech na letošní školní rok. O situaci na škole, umístění tříd a změnách v učitelském sboru jsme již psali v zářijovém čísle. Hlavním úkolem školy je vštěpovat dětem základy vědeckého světového názoru, prohlubovat proletářský internacionismus, zvyšovat všestranné vědomosti dětí a pečovat o tělesnou, brannou a pracovní výchovu. Počítá se opět s lyžařským výcvikem 7. tříd a plaveckým výcvikem 5. tříd. Na škole pracují kroužky zdravotnický, branný, výtvarný a recitační, vyučuje se nepovinně němčině, výtvarné výchově, sportovním hrám, sborovému zpěvu a v 9. třídách mohou žáci navštěvovat cvičení v matematice. Celé dny je v provozu školní družina a rozbíhá se práce pionýrů v 9 oddílech a jisker v 6 oddílech (vedoucími je 11 učitelů, skupinová vedoucí PO a 3 další soudruzi). Při škole je opět zřízena pobočka hudební školy z Jičína (14 žáků). O volných sobotách připravují učitelé pro žáky řadu zajímavých zájezdů a výletů, z nichž se uskutečnila již návštěva planetária v Hradci Králové, Národního divadla v Praze a lední revue Ferda na ledě v Praze.

Nejpalčivější otázkou, kterou se již několik měsíců zabývá neustále MěstNV, vedení školy i SRPŠ, je oprava školy. OSP slíbil, že polovina budovy bude hotova do konce prázdnin, ovšem tento harmonogram již dávno nahradil novým, který se také nedodrží. Smutnou skutečností je, že ve škole se nedá topit. Přítomní zástupci OSP odůvodňovali vzniklou situaci potížemi při shánění materiálu, nedostatkem pracovních sil, obtížnými pracovními podmínkami atd. Závažným důvodem pro ně je onemocnění jednoho pracovníka a dokonce argumentují i tím, že nejdříve musí dokončit bytové jednotky v Jičíně, kde jim za nedodržení termínu hrozí finanční postih... Přítomný předseda MěstNV František Hejn odmítl další odklad prací s tím, že kdyby se do konce října nezačalo ve škole topit, mělo by to zlé následky na zdravotním stavu dětí, což nelze dopustit. Proto byla ihned potom provedena opatření k zabezpečení provozu školy, třídy se budou dočasně vytápět kamny. S opravou budovy bylo započato koncem listopadu 1971, škola bez úprav okolí by měla být předána do užívání před začátkem příštího školního roku. Faktem je, že když právě před 80 lety začínali naši předkové stavbu sobotecké školy, byla stavba za rok hotova a v srpnu 1893 se škola otvírala...

A zbývá dodat už snad jen to, že na schůzi byl zvolen nový výbor SRPŠ, jehož předsedou se stal opět Vladimír Odstrčilík.

Peníz na samšinském zvonu

Samšinská zvonice je zajímavá stavba jak po stránce architektonické, tak i historické. Pozoruhodností zvonice je také zvon, v jehož plášti je zalit starý peníz.

Tento zvon byl po staletí středem zájmu samšinských farníků a o účelu zalití peníze do zvonu byly vyslovovány různé domněnky. Na počátku minulého století prohlédl si peníz místní farář P. František Alois Vacek a napsal o něm německý článek, který v překladu uvádím:

„Důkazem o vysokém stáří zvonice je její střední zvon. Již tvar okrajového nápisu pod závěsem ukazuje na dobu našich zemských knížat z lucemburského domu. Ještě více to dokazuje mince na jeho západní straně. Je to groš z více dvacetníku; ražen byl v dobách císaře Zikmunda, jak je patrné z nápisu na líci SISNDUS IM. Na této lícové straně je český dvouocasý lev, mezi jehož nohama je znak uherského království, představující, jak je známo čtyři proudy (řeky). Na rubové straně je nepochybně obyčejný nápis (Grossi Pragenses), jak je tomu na takových starých groších. Tento starý groš může být ještě v mnohé numismatické sbírce; náš slavný numismatik Adaukt Voigt jej však ve svém díle mezi Zikmundovými mincemi neuvádí, protože tato mince byla ražena za Zikmunda, když už byl císařem. Z toho lze usuzovat, že zvon vznikl v letech 1432 nebo 1437. V onom roce byl v Římě korunován na císaře, v tomto roce v Brně zemřel. Stěží byl však zvon ulit před rokem 1434. Teprve když v tomto roce tábořil utrpěl od stavovských vojsk úplnou porážku u Českého Brodu, dostaly se Čechy do poměrného klidu a tak se dá moudře předpokládat, že zvon vznikl. Dobrý Schaller se dopouští ve své Topografii kraje Bydžovského zvláštního omylu, když na straně 75 tento starý groš pokládá za erb pánů z Crostitz. Pravděpodobně se může za tento omyl poděkovat panu Josefu Khernovi, tehdejšímu farskému administrátoru v Samšíně, jehož chybný spis věrně opsal.

Nápis: „M. Martinus Cuculus de Crosticz Decanus Dubensis“ není na prostředním zvonu, na němž je mince, nýbrž na větším zvonu a na tom není ani památka po jeho znaku. Tento děkan spravoval bezpochyby hradištský vikariát, k němuž patřil i samšinský farní kostel. Proto bylo jeho jméno vyznačeno na tomto zvonu.“ (Wacsek, F. A., 1817: Geschichte der Dynasten des ehemaligen freyen Guts Samschin und der Edelsitze Strachtiekray und Mackow. Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst. Jhg. 8. Wien: 414—421, 435—440, 450—455. — 1. c. p. 420.)

Článek jistě vzbudil mezi tehdejšími znalci mincí značnou pozornost, ale nikdo se nepokusil zjišťovat pravdivost Vackova tvrzení. Je jisté, že článek četl i Josef Dobrovský (1753—1829),

o němž je známo, že projevoval velký zájem o numismatiku. Při své návštěvě Českého ráje zavítal také na Sobotecko a zmíněný zvon se zalitým penízem si prohlédl. Dobrovský byl na tehdejší dobu dobrým znalcem českých mincí a ihned poznal, že Vacek se při určování mince mýlil. Z té doby pochází asi nedatovaný, latinsky psaný Dobrovského dopis, adresovaný děkanu Vackovi. Dopis je uložen v muzeu v Kopicích a byl v českém znění též publikován Jaroslavem Hammerbauerem v Numismatických listech IX, 1954, str. 28.

„Peníz na samšinském zvoně jest, jak ze srovnání patrné, groš míšeňského markrabství (Grossus march Misnensis), kterého nápis se vine kolem lva se štítem, jak jej vykazují všechny mince duryšských lantkrabí.

Na lící straně, která jest vsazena v kov zvonu, se čte: F. W. z boží milosti lantkrabí Duryšska (F. W. Dei Gratia Turing. Lang.) a mezi písmeny G a F se spatřuje opět štítek. Uprostřed jest kříž, zdobený ornamenty, s písmeny CRV kolem. F a W jsou iniciály lantkrabí, bratří Fridricha a Viléma kolem r. 1440...“

Dále se v dopisu pokračuje velmi přátelskou formou, svědčící o srdečných vztazích obou mužů. V závěru Dobrovský poznamenává: „Penízek mám pro Tebe schovaný.“ Jistě šlo o podobný míšeňský groš. Dobrovský chtěl tak Vackovi dát možnost, aby se porovnáním obou peněz přesvědčil o svém omylu. Že Dobrovského dopis je reakcí na článek Fr. Aloise Vacka, je nepochybné.

Při návštěvě Sobotecka r. 1971 podíval jsem se s dr. Samšiňákem na památný zvon. Peníz zalitý v plášti zvonu je skutečně, jak Dobrovský psal, groš míšeňský.

Míšeňští markrabí, bratři Fridrich II. a Vilém III., vládli společně v letech 1442—45.

Mohlo by se zdát podivným, že do zvonu nebyl zalit groš český, nýbrž míšeňský. Je možné, že zvonařem byl Sas a použil k zalití mince své země. Není však vyloučena ani možnost druhá, že zvonař a jeho pomocníci byli Češi, neboť v polovici 15. století bylo již české zvonařství neobyčejně vyspělé.

V padesátých letech 15. století se české oběživo skládalo převážně z českých bílých penízků nevalné jakosti. Pražské groše se tehdy nerazily a starší byly z větší části dávno staženy z oběhu a přetaveny. Ale míšeňský groš prolínal dávno před tím, než jej Jiří z Poděbrad v roce 1469 prohlásil za zákonné platidlo v Čechách, české oběživo.

Dokladem toho je nález mincí v Chuchelně u Semil, které byly ukryty někdy kolem roku 1453. Nález se skládá z 1384 českých, rakouských, bavorských a jiných drobných mincí, dále ze dvou pražských grošů, ale 46 grošů míšeňských.

O PRVNÍM SOBOTECKÉM LETCI

Pokus soboteckého obchodníka Františka Tschachermayera o sestrojení a vzlet letadla těžšího vzduchu v roce 1899 byl pro Sobotku svým způsobem senzací. V četném počtu se dostavili diváci říjnového dne na Bořenova, i když vesměs pochybovali o úspěchu tohoto pokusu. Podle výpovědí účastníků materiál na letadlo sestával z tyčí, laťových rámu potažených kalikem, kovových pružin a motoužů. Křídla byla z dřevěných lať potažených kalikem. Tato křídla byla na jedné straně připevněna ke konstrukci motouzy, byla pohyblivá a měla být zvedána kovovými pružinami. Pod konstrukcí bylo sedadlo pro letce. K sedadlu vedly od křidel motouzy, jimiž měl Tschachermayer tahem pohybovat křídly dolů a povolením pružiny měly zase křídla zvedat. Tak mělo vlastní silou pilota dojít ke vzletu. Nestalo se tak, po několikerém zamávání se konstrukce za velkého řevu diváků zřítíla na Tschachermayera. S odstupem let vzpomínali účastníci na tento nezdařený pokus a i když se zprvu dívali na Tschachermayera s úsměškem, za půldruhého desetiletí se jako vojáci první světové války přesvědčili, že měl v jádru pravdu. Nedostatek technického vzdělání musel však vést k neúspěchu.

Stručná líčení účastníků:

Jan Šolc, mistr krejčovský, vyprávěl, že když Tschachermayer spolu s holičem Foučkem vezli na vozku tyčky, lať a plátno na Větrák a rozkřiklo se, že se bude stavět letadlo, šel na Bořenova. Když letec vlezl pod letadlo a pokoušel se vzletnout máváním křidel, najednou se letadlo sesypalo na Tschachermayera a ten zmizel ve zmetě plátna, lať a provázků. Pomáhal Tschachermayera vyprostit a pak ještě s jinými nesli poškozené letadlo k Tschachermayerovým na dvůr. Nešli nekratší cestou, zabočili na Celnou a Turnovskou ulicí přes náměstí, zatím co vynálezce šel zklamaně uličkou k lékárně.

O Tschachermayerovi Jan Šolc vyprávěl, že měl zálibu v mechanice, s oblibou zhotovoval jako samouk, bez technického vzdělání, různé důmyslné stroje-hračky pro svého syna Karla. Tak např. zhotovil velký dřevěný model mlýna, kdy po nasypaní písku nebo nalití vody do komína začalo se mlýnské kolo točit a mlýn klapal. Po smrti Tschachermayerově, když se pozůstalí stěhovali, koupil tento mlýn holič Nykl pro svého syna Bědu. Několikrát za léto vynesl pan Nykl z přístěnku tento mlýn na náměstí u holičny proti děkanství a učen s Bědou nalávali z kašny vodu do mlýnského komína.

Josef Šimek, rolník, sdělil, že toho dne mnoho na poli na Bořenovách neudělali. Stále byli u Tschachermayera. Prohlédl si letadlo a snažil se je popsat. Na dřevěných rámech kaliko, tyto rámy, které měl uvádět pilot do pohybu, měly zvedat ocelové „pilky“, zřejmě ocelové pružiny. Nevěřil v úspěch.

František Staška, obchodník, jako desetiletý chlapec pozoroval na Bořenovách úsilí Tschachermayerovo o vzlet a byl i při odnášení trosk letadla, shodně jako Jan Šolc. O Tschachermayerovi vyprávěl, že zklamaně a smutně se vracel domů, kde ho před krámkem nevlídně přivítala manželka, když viděla, jak zástup lidí přináší zbytky letadla. O samotném letadle říkal, že jeho autor měl štěstí, že letadlo se sesulo ještě na zemi. Kdyby se vzlet podařil, provázky nemohly konstrukci udržet a Tschachermayer by si šeredně natloukl.

Šlo o pokus jednotlivce bez technického vzdělání, kdy výsledek nemohl dopadnout jinak. O letadle se psalo v tisku a to i v německém. Tyto zprávy nejsou dosud podchyteny.

V roce 1949, u příležitosti 50. výročí pokusu, měl v rodáckém spolku v Praze přednášku o této sobotecké události ředitel škol Jan V. Šolc. Škoda, že jeho přednáška nebyla otištěna v rodáckém Zpravodaji.

V. Š.

Dva zajímavé staré obrazy v soboteckém kostele

Někdy v roce 1925 jsem zahlédl ve velmi skromném děkanském archivu v Sobotce nedatovaný a nepodepsaný tuším listek s údajem, že pan J. V. Novák, průmyslník z Prahy, daroval kostelu obraz Zvěstování Panny Marie od Benvenuto Tisi a obraz Boží rodina od Sebastiana dal Piombo. Tohoto záznamu jsem použil pro informaci, otištěnou ve zprávách kroužku Mladá Sobotka v červenci 1943. Budiž mi dovoleno tohoto zjištění použít pro tuto podrobnější zprávu.

O osobě dárcově nemusím se příliš šířit, poněvadž se o něm nedávno čtenáři dozvěděli dvakrát v Zpravodaji. Jednou v článku o rodácích na vyšehradském hřbitově, podruhé byl reprodukován též portrét J. V. Nováka. Sběratelství, kterému Novák zasvětil svůj život, bylo v zámožných nešlechtických kruzích u nás v minulém století věcí naprosto vzácnou a ojedinělou. Novákovo sběratelství mělo také svou historii, jak se dočítáme z prací Hugo Tomana. Novák získával zkušenosti a vědomosti, které jeho zálibu usměrňovaly. Jeho důvěrníky a poradci v této zálibě byli Hugo Toman starší, malíři Javůrek, Hrdinka, umělecký historik Lehner, architekt Barvitijs, sochař Šimek, architekt Mocker a strýc mé matky, profesor malířské akademie v Praze František Sequenz. Podle vypravování Tomana mladšího se J. V. Novák později zaměřil pouze na sběr obrazů holandských a vlámských malířů. S tím patrně také souviselo jeho rozhodnutí věnovat kostelu rodiště obrazy italského původu. O malířích, uvedených v děkanském záznamu, jsem našel v literatuře ve stručnosti následující údaje.

Benvenuto Tisi, zvaný podle rodiště otcova též jen Garofalo, se narodil ve Ferrare r. 1481 a zemřel 1559. Malířství se podle tehdejšího zvyku učil u různých místních mistrů, z nich největší vliv na něj měl Boccaccio Boccacino, kterého následoval do Cremony a pomáhal mu tam při malbě fresek. Pravděpodobně je také jeho pobyt v Římě. Garafalovy znalosti rytečtí možno nejlépe vysvětlit vlivem Raffaela. Oženil se teprve 1530, tedy padesátiletý. Brzy po svém sňatku oslepl na jedno oko. Pracoval pro ferrarský vévodský dům, kde zdobil pokoje, které obývala kněžna Lucrezia Borgia. Pro zámek ve Ferrare maloval obraz Pallas Athéné a Neptuna (dnes v drážďanské galerii), Baccus a Ariadné a Venuše a Mars. Jinak náměty jeho obrazů

byly v duchu doby vesměs náboženské. Slovník výtvarných umělců Thieme-Becker vypočítává všechny jeho obrazy a vyskytují se zde též obrazy našeho námětu.

Označování jeho obrazů bylo různé. Býval tu různě uvedený podpis, někdy květiny. Také literatury je o něm značně.

Fra Sebastian dal Piombo byl rodák benátský, narozen asi 1485, zemřel v Římě 1547. Původně byl nazýván Viniciano. Od té doby, co se stal papežským dozorcem nad pečeti (piombo), nesl sám toto jméno. Byl nejznámějším malířem kruhu kolem Giorgione, oba pracovali s Tizianem. Po smrti svého přítele odchází do Říma, kde zdobí freskami s náměty podle Ovidia vilu bankéře Chigiho a jeho prostřednictvím přichází do styku s kruhem malířů kolem Raffaela. Jeho dílem dal se tak ovlivnit, že se práce obou dají těžko rozpoznat. Toto přátelství se však brzy změnilo v žárlivost a nenávisť a Piombo se stává obdivovatelem Michelangela. Z dochované korespondence vychází najevo, že Piombo si dával od Michelangela dělat kresby pro své velké kompozice. Maloval biblické výjevy a podobizny. Přesto, že Piombo byl během života postupně pod vlivem tří velkých malířů, je pokládán za jednoho z nejnadanějších malířů italské renesance. Slovník Thieme-Becker uvádí výpočet jeho obrazů, dále práce jemu připisované a nakonec řadu obrazů, jež jsou tomuto malíři připisovány nesprávně. Také o tomto malíři, jehož díla jsou ve všech světových sbírkách, je obsáhlá literatura.

Po prostudování dat, která ve zkratce uvádím, jsem si marně kladl různé otázky. Bylo mi také zcela jasné, že konečné slovo může zde říci pouze velký odborník. Profesor dr. Neumann z Národní galerie již před rokem projevil ochotu do Sobotky zajet a obrazy prohlédnout, pokud jde o správnost označení. Po dohodě s ním jsem tehdy písemně upozornil na obrazy Národní galerie. Poněvadž loni k prohlídce nedošlo, opakoval jsem prosbu prof. Neumannovi nedávno znovu.

Jaromír Kuchař

Literatura:

Prokop Toman, Studie a vzpomínky českého sběratele.

Prokop Toman, Slovník výtvarných umělců.

Thieme-Becker, Wörterbuch der bild. Künstler, vydání 1920.

FRÁŇA ŠRÁMEK A MY

Jiří Suchý, divadlo SEMAFOR Praha:

Vážený přítelé,

leží tu na stole přede mnou Vaše otázky a já je nedokážu zodpovědět. Kdy jsem se setkal se Šrámkovým dílem ponejprv? Nevím. Bylo to někdy ve škole, kdy básník se mi zjevil v nevládném světle povinné čítankové četby a k srdci mi nepřirostil. Pak přišla léta dospívání a čas od času jsem se setkal s jeho jménem a hlavně s titulem jeho sbírky Splav. A snad to byla právě ta popularita, které se těšil mezi mladými a zamilovanými, že jsem se přimknul k opačnému pólu poezie a počal jsem obdivovat dekadenty, prokleté francouzské básníky a surrealisty. Teprve když jsem počal rozvíjet vlastní literární činnost, vzal jsem si Šrámkovu knihu do ruky dobrovolně. Byla to útlá knížka Rozbolestnění ženami, která mi přirostla k srdci. A dnes, když jsem dostal Váš dopis, zalistoval jsem si ve Splavu. A bylo mi krásně.

Věra Křesadlová, herečka divadla SEMAFOR:

1. Ano, ano, jasně si vzpomínám — byly to filmy Stříbrný vítr a Měsíc nad řekou, které mě seznámily s dílem Fráni Šrámka. Moc se mi tenkrát líbily, ponořila jsem se do jejich hloubky, naslouchala jejich písni mládí a o mládí — a rázem jsem byla okouzlena. Filmové zpracování Šrámkova díla mi bylo impulsem sáhnout po jeho knížkách.

2. Ráda, velmi ráda se k Šrámkovi vracím, nad jeho knížkami mi je tak hezky. Prostě Šrámek má podnes člověku co říci. Jen času by mělo být více...

Knihovnick Miroslav Janovský, Praha:

1. První setkání s básnickým dílem? Před padesáti lety — na samém počátku 20. let. Doma v kopcích to byly verše o vojáčkách Modrý a rudý v působivé obálce Josefa Lady (2. vyd. z roku 1911) a v Praze někdy v létě roku 1923 Stříbrný vítr a Splav — obojí z Edice Června. Zůstal jsem v zajetí do dneška.

2. Šrámkovo dílo mi srostlo s krajem. K oběma se musím stále vracet, abych si ověřoval, jak se držím. Splav i Stříbrný vítr mi dávají odpověď, stejně jako měsíc na Humprechtu. A Sobotecký hřbitov — ta moudrá poema o největší jistotě lidského rodu, v níž se člověk usmívá i pod zemí. Čeho se bát?

Jiří Suchý

MEZI BÁSNÍKY

Mezi básníky mě žádný Vítězslav nezval
Já však se přesto vetřel do jejich středu
Seděli všichni okolo stolu
A tak se pěkně bavili spolu
Že vám to ani vyličít nedovedu

Postál jsem chvíli a pak jsem tiše pravil
Dříve než smrtí mi na hrudi ruce sepne
Chtěl bych vám nosit víno a chleba
Podnikat všechno co bude třeba
Brousit tužky vymejšlet rýmy štěpné

A za to bos a o hladu
Projít chtěl bych tam a zpátky
Menší růžovou zahradu
S modravozelenými vratky

A tam kde kohout plaší smrt
Zobákem bortí černou krovku
Tam zůstal bych a nepohrd
Romanci tichou pro křídlovku

V bezesné noci s Hamletem
Bych tuze rád si pohovořil
O básníkovi zakletem
Do jeskyně slov která stvořil

Pak zabloudil bych ke splavu
A poslouchal bych která hučí
Až pocítil bych únavu
A klesl dívce do náručí

Ta dívka světlem oděná
A krásná krásná po chudobě
Noc pošetile probdělá
Pro tu která mě tiskne k sobě

Nám ruce pana Březíny
By požehnaly v onen čas
Pak by nás mezi vavříny
Ku lásce zval hrdliččin hlas

NÁVŠTĚVOU U ZDEŇKA HAKENA

Albert Einstein na sklonku svého plodného života o sobě jednou prohlásil: „Nebýt mé pevné vůle, místy hraničící s tvrdohlavostí, nikdy bych nestál tam, kde stojím, nikdy bych nedosáhl toho, čeho jsem dosáhl.“

Ač si to tenkrát snad ani neuvědomil, jeho ústa touto větou vyslovila vzácnou myšlenku, jež je podvědomě platná pro základní faktory určující naši existenci — pro umění a vědu. Je totiž nemyslitelné, aby člověk, který v životě má svůj cíl, chce něčeho dosáhnout, šel životní cestou nevšimavě k okolním děním, bez obětí a odříkání, bez naděje a vůle.

Jednou touto osobností, splňující společný jmenovatel člověka, je právě Zdeněk Haken.

Přes prvotní překážky, jako byl pro něj nedostatek času a finance, se dnes Zdeněk Haken ocitl na nejlepší cestě jak dosáhnout svého sebeuspokojení, naplnění snu, vytvoření uměleckých hodnot.

Při návštěvě v jeho dílně, v nízkém dřevěném stavení v Horním Lochově, člověk se maně podivuje nad stovkami obrazů vyplňujících prázdné prostory skříní. Zdeněk se však jen usmívá, staví na stůl broušené číše a nalévá víno. Se stejným úsměvem pak uvádí do chodu staříčkový gramofon a otevírá jednu z přeplněných skříní.

„Tak toto jsou mé začátky,“ začíná vysvětlovat.

Před očima návštěvníka začínají postupně defilovat obrázky a obrazy nejrůznějších rozměrů, krajinářské náměty, jeho začátky v expresionismu i realismu a autoportréty.

Co psát do našich kronik

S touto otázkou jsem se setkával velmi často při hovorech s mnohými venkovskými kronikáři. Po pravdě řečeno, v mnohých našich obcích, zvláště malých se toho moc za rok nezmění. Ale že by nebylo o čem psát v dnešní době? Od zavedení obecních kronik nebylo tolik látky pro kroniky jako dnes.

Od r. 1945 došlo k velkým změnám v našem životě. Každá sebemenší událost, kterou my dnes považujeme za samozřejmou a všední, je důležitá a chce být zaznamenána. Vždyť kroniku nepíšeme pro dnešek, ale pro budoucnost. Pro potomstvo, které po nás přijde a které bude jistě zajímat, co bylo před 20—50—100 lety, jako nás zajímá stará historie obce, ve které žijeme nyní.

Velkou chybou při zakládání obecních kronik bylo, že se někde při ustanovování kronikářů věnovalo málo pozornosti výběru schopných lidí pro tuto funkci i pro funkce členů letopisecké komise. Mnohý z těchto lidí neměl — lidově řečeno, buňky pro tuto věc. A tak se stávalo, že mnohý kronikář, jehož záznam nebyl touto komisí schválen, začal psát málo nebo nic. Další chybou bylo, když se za okupace musely obecní kroniky předložit vyšším orgánům. Tu mnohý s obavy před německými úřady větší část záznamů z knihy vytrhal a tím ji znehodnotil. Ono to totiž bylo tak, že většina kronikářů psala o všem možném, co se ve světě událo, ale o tom, co se dělo u nich v obci, pramálo. Tak tomu bylo i u nás v Rokytňanech.

Já sám píši svou soukromou kroniku již téměř 50 let. Byl a je to můj koníček, kterému jsem věnoval více jak polovinu svého života.

Chtěl jsem, aby má kronika začínala tak, jako začíná většina našich krásných pohádek. „Byl jednou jeden — — —“. A tím jsem také začal.

První díl mé kroniky je povšechná historie obce a panství, kam patřivala za dávných dob roboty. Druhý díl je vlastní historie obce. Prozradím Vám, kde jsem začal. Vzpomněl jsem si na farní matriky v Osenicích, kam jsme kolaturou patřili. Tam jsem chodil po tři roky, vždy dva dny v týdnu. Předobrá děkan Fr. Pokorný a po něm děkan Al. Dumecký mi umožnili nahlédnouti do matrik, jež začínají rokem 1658. Tam jsem se seznámil se jmény osob až do r. 1900. Při tom jsem docházel k soudu do Libáně a činil si záznamy o převodech nemovitostí. Nakonec jsem si zajel do Prahy, kde jsem si za tři týdny ve státních archívech opatřil výpisy z Berní ruly, Tereziánského, Josefského a Stabílního katastru i z jiných zápisů o robotních povinnostech zdejších občanů. Po jejich zpracování jsem mohl začít psát historii jednotlivých čísel popisných. Mnoho jsem získal i z osenické farské pamětnice, kde děkan Kořínek a po něm Beránek zaznamenali mnoho pro mne důležitých událostí ze své kolatury.

Počtem obyvatel, různými památkami a událostmi (jako je stavba silnice a železnice, požáry v obci, mor, založení spolků aj.) jsem ukončil II. díl.

„S barvama jsem prvně přišel do styku někdy v devětapadesátém,“ vzpomíná dále Zdeněk Haken. „Měl na této skutečnosti zásluhu můj tehdejší kamarád, jehož umění jsem chtěl za každou cenu dosáhnout. I když později naše přátelství roztrhla vzdálenost, u malování jsem zůstal.“

Nekopíruje krajinu, hledá vlastní směr. Sugestivní kontrast barev se v desítkách obrazů rozlévá před očima návštěvníka. Při pohledu na vytvořené dílo třidvacetiletého umělce se nutně vtírá otázka, kolik času a odříkání pro toto vše musel přinést.

„Myšlenkovou a materiální vzpruhu mi vždy přinesla návštěva Prahy. Navštěvoval jsem obrazárny, kupoval malířské potřeby. Doma pak, nově posílen, jsem pracoval na dalších obrazech. Maloval jsem ráno, vpoledne, večer. Hledal jsem citlivý přístup k přírodě (např. ranní slunce působící na borovice poskytuje určité nálady). Kraj, v jehož náručí žiji, mi stále dává dostatek námětů. Dnes, při pohledu zpět, si ani nedovedu představit, že bych šel jinou cestou. Malování se těsně spjalo s mým životem, přináší mi hluboké odreagování od všedního způsobu života...“

V měsíci červenci jsme měli možnost zhlédnout na mini-výstavě Zdeňka Hakena v sobotecké Knize dvě desítky krajinářských prací a několik ukázek z abstraktní tvorby.

Umělec potřebuje stálý kontakt s veřejností. V tomto případě je velice správné, že Sobotka umožnila výstavu mladému a talentovanému umělci, neboť chceme-li, aby mladý strom později přinášel své ovoce, největší péči mu musíme věnovat při jeho zrození a utváření.

Jiří Plátek

Třetí díl začínám rokem 1914 — první světovou válkou — a píši vše, co může kdy koho zajímat.

Podstatnou část věnuji dění po roce 1948, píši o počasí v jednotlivých letech, o počtu lidí v obci, o změnách ve vybavení našich obydlí, o životě lidí na vesnici, o jejich výdělku, o výnosech polních plodin, o způsobu hospodaření dřívě a nyní a podobně.

Při tom se často vracím zpět a doplňuji to, co jsem dříve opomenul nebo později zjistil.

Zájem o tuto historii je v obci značný mezi staršími i mladými lidmi. Kdyby tato kronika byla ve veřejné knihovně, stala by se nejcennější knihou v obci i okolí.

Tolik těm kronikářům, kteří nevědí, o čem psát. Jím jsem ochoten dovolit do mé kroniky nahlédnout.

Josef Javůrek, Rokytňany

Exlibris dr. Jaroslava Vitáčka. Lept prof. Jar. Vodrážky z r. 1944

O ŠLEJFERNĚ

Jedním z mlýnů, jehož osud je již také zpečetěn, je „Šlejferna“ u Oseka. Jistě by se velmi zlobil pan hrabě Heřman Jakub Černín z Chudenic, který jej podle jindřichohradeckých archívních dokladů nechal v roce 1686 postavit, v jakém stavu se nyní nachází. Co nedokázal za staletí rozhodat zub času, zvládli v krátké době pracovníci meliorací, kteří v něm byli krátký čas ubytováni, dokonale. A brzy zanikne celá samota Šlejferna, zbude jen rybník.

Tesařskou práci na mlýně provedl jistě bytelně tesařský mistr Jan Samšiňák ze soboteckého Března, který v tu dobu vedl přestavbu rovněž hraběcího kdanického dvora. Je to týž, který podle zjištění profesora Pekaře (v Knize o Kostí) zdvíhal po požáru novostavby zámku Humprechtu v r. 1680 krov na opravované a přestavované jeho stavbě. Tedy jistě tesařská kapacita. Jako tesař to dovedu ocenit.

Nepodařilo se mi zjistit, koho jako prvního mlynáře pan hrabě na nový mlýn dosadil. Pan Havlík si podle rodové tradice pamatuje jméno prvního mlynáře až z roku 1790, kdy zde mlél František Keller, po něm Jan Keller a Josef Keller, jehož dcera Julie se provdala za Aloise Havlíka z Oseka, otce nynějšího, posledního mlynáře šlejferenského Františka Havlíka.

A snad se nebude pan otec zlobit, ukončím-li článek vzpomínkou na zápis v kdanické kronice z doby druhé světové války, kde se říká: „Mlétím byla obec přidělena do mlýna Šlejferny, kde zdejší mlynář František Havlík jistě semlel každému víc „na černo“ než na poukaz, třebaže to bylo spojeno s velkým rizikem, zvláště zpočátku...“

Těch příhod z mlýna by bylo jistě hodně. Jen kdyby chtěl pan otec vypravovat...
Josef Linka

Pani Božena Dlabolová nám poslala snímek z r. 1915, kdy jí byly dva roky a fotograf Jindřich Neužil ji v Sobotce zvečnil s řeznickým psem Sultánem pana Václava Borovičky. V pozadí typická Neužilova kulisa

Stoleté dopisy z vojny

Drahý rodiče!

Já vás mnohokrát pozdravuju a líbám a doufám Boha, že vás všechny při dobrém a stálém zdraví těchto ode mne pár řádků natrefí. Co se týká zdraví mého, já sem chvála Bohu zdrav... Těmito slovy (s nepatrnými obměnami) začíná každý dopis, který psal svým rodičům do Zámostí u Sobotky voják Josef Kratochvíl. V rodině Kratochvílově v Zámostí se do dneška zachovaly čtyři z let 1863–1864 (jeden je zřejmě chybně datován 1853). Jsou velmi zajímavým svědectvím o životě mladého českého chlapce, který byl odveden k vojsku a sloužil v Itálii. Dostal se k muzice jako mnoho jiných českých vojáků, hrál na nějaký dechový nástroj. Dopisy jsou psány vypsanou rukou, střídá se starší kurent s novější latinkou, mnoho chyb nenajdeme, ještě tak nejspíše v rychlosti vynechané písmenko. Jistě dobré vysvědčení pro samšinskou školu.

Život vojenský tehdy nebyl lehký. Snad pro zajímavost stačí ocitovat část jednoho dopisu: „Taky vám musím psát, že sme byli muzik v lágru, a sice měsíc srpen. To sem na to ostal koukat, dyž sme tam z Verony přimaširovali. Ve dvě hodiny z půlnoci sme vymaširovali z Verony a v 17 hodin sme přišli do lágru. A ty prokláté telata na řbetě a k tomu eště foukat, to byla ne(j)horší cesta tam a tamocád to samý. Zdálo (se mi), že sem eště pro vítr tak nedostal, bych nemoh ani jít. Tam nás ovšem trochu proháněli po kopcích, ale že muzika přeci ostala zadu, a dyž se to trochu pohonilo, tak se šlo do(m)u... Šlo se pokaždý dvě nebo tři hodiny na manévra a 11–12 hodin domu.“

Náš krajan tedy sloužil ve Veroně a pak se dostal do Benátek, ty ho ovšem zklamaly, jak opět píše: „teď po lagru sme přišli do Venedig (Benátek). To sme se radovali, jen dyž nepřidem do Verony, ale teď bysme tam s chutí šli zpátky, neb ve Veroně se moh napít studený (v)ody a jiné věci byly lacinější než zde. Ovšem zde je (v)ody až moc, neb z okna doplne do moře, ulice sou tu široký, co projde jeden nebo dvě a samý mosty. Co sou větší ulice, to je samá voda a od domu k domu po lodích jez(d)ějí...“

A po vylíčení vojenského života následuje obvyklé prosba o prádlo nebo nějakou jinou zásilku z domova, oznámení, s kterými krajan se setkal, vzpomínky na domov, na sourozence a příbuzné. Opět kousek z dopisu: „Feldvebel Sirovátko chtěl na posvícení se podívat do Ostružna, ale skrze ten lákr a auswarth nemoh. Pozdravuje vás také Hanuš. Ten se chystá domů skrze žádání z domova. Co dělají naše kobylky?... Taky sem se tu sešel s Francem Brožkem z Kostece, tak si zas spolu trochu o takove(j)ch a jinech věcch povídáme. Taky vás zkažuje pozdravovat.“

Závěrem vždy pozdravuje jmenovitě všechny příbuzné „a rád bych taky, kdyby Antonín sám mně taky pár řádků napsal, tak něco o těch poutích a muzikách... Antoníne, pozdravuj naši pouť a v Kostelci posvícení ode mne. A jak se ti kobylky drzejí, dobrý bratříčku Toníčku?“ A podpis: „Josef Kratochvíl, váš ubohý vojna.“

Nejsou to veselé dopisy, těžká služba a velká vzdálenost od domova veselí nepřidávaly. Proto ty ohlasy na každou zprávu o domově, vzpomínání na rodný kraj. 29. prosince 1863 píše: „Na Boží narození přišel ke mně pan Brožek a hned povídal, že má kostelecký (švagr) neštěstí, že vítr shodil kus střechy ze stavení. Ó, jak bych mu s chutí pomoh, dyby bylo možná, nákou fúru udělat, neb je to špatný, obzvláště v zimě, ani čas, ani cesty k tomu nejsou.“

Takovýchto psaní našich krajanů — vojáků existovalo jistě hodně. Škoda, že se jich mnoho nezachovalo. Jsou to zajímavá svědectví o životě našich předků a proto by měla být uložena v archívech.
Karol Bílek

LITERÁRNÍ ZE SOBOTECKA

● O vztahu Fráni Šrámka ke Klatovsku píše Nové Klatovsko 7. VII. Týž časopis otiskuje 11. VIII. vzpomínku Emila Hanfa na Fránu Šrámka. Tvorba 16. VIII. recenzuje trojdielný cyklus skladatele Vladimíra Soukupa „Žena“ na Šrámkova slova. V Romboidu 2/72 píše Vl. Dostál o Šrámkově vlivu na Julia Fučku, ve Vysočině 3. VIII. Josef Pavlík o vlivu Fráni Šrámka na začínající básničku Evu Šípkovou.

● Podmínky nového ročníku Literární soutěže Šrámkovy Sobotky otiskují Předvoj a Pochodeň 29. IX. a Průboj 21. IX.

● Pochodeň 6. IX. informuje o práci RSSD a o jeho chystaném zájezdu do Hamburku (ten se nakonec neuskutečnil).

● O sobotecké Exkurzní vlastivědné základně učitelů píše pochvalně Učitelské noviny č. 31; o putování učitelů Sobotekem se dočteme i v Cestě Vysočiny 29. VIII.

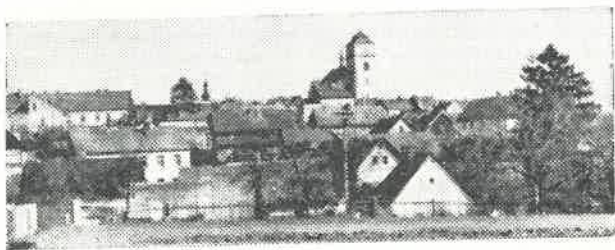
● O letošních koncertech na Kostí psaly Rudé právo a Předvoj 1. IX. a Pochodeň 7. IX.

● Velký článek o dějinách Sobotky napsala A. Miksánková do Lidové demokracie 28. IX.

- Článek dr. Václava Šolce Záhada ztraceného Habsburka byl otištěn ve Světě v obrazech 1. IX.
- V Květech 9. IX. zakončil Jaroslav Suchánek svůj deseti-dílný cyklus „Sportovní osudy“. Jeho fotografie jsme našli i v Mladém světě č. 39.
- Báseň Jiřího Najmona Vypouštění léta otiskla Mladá fronta 20. IX., verše Blanky Švábové Matka a Vinobraní byly v Pochodní 23. IX.
- Rozhovor s hercem Zdeňkem Řehořem jsme si přečetli ve Svobodném slově 23. IX.
- O práci sochaře-restaurátora Václava Hlavatého se zmínila Lidová demokracie 30. IX.
- 2 fotografie z Vokalový výstavy byly ve Svobodném slově 1. IX., článek o ní v českolipském Nástupu 7. IX.
- Článek o humprechtském půlměsíci s jeho fotografií otiskly Květy č. 37, o koncertě zde psal Ostravský večerník 15. IX.
- O Křížánku se zmínila Pochodeň 5. IX.
- O stavbě mládeže v Markvarticích psala Pochodeň 30. VIII.
- Ve Zpravodaji místopisné komise č. 1–2/1972 bylo několik drobných příspěvků ze Sobotecka (Mrkvovjed, Klenice, Trhanov, Spyšová, Zajakury aj.).
- O 1. soboteckém autocrossu psaly Předvoj 15. a 29. IX. a Mladá fronta 19. a 22. IX.
- V Předvoji 15. IX. je fotografií delegáta I. sjezdu SSM Jaroslava Nováka z Mladějova, člena představenstva OV SSM. 29. IX. zde píše dr. Otakar Martinec o plnění volebního programu MěstNV v Sobotce.
- V zajímavém dvojčísle Bousovák 8–9/72 najdeme příspěvky J. Kozáka, zápis Jana Smrže z bousovské kroniky 1887 a mnoho příspěvků ze současnosti (mj. i o vichřici 15. VIII., o pobytu čápů atd.).
- Ruský jazyk č. 10/72 přináší překlad básně Fráni Šrámka Lidice do ruštiny, který je dílem M. Pavlové.
- Marie Kubátová napsala do Zemědělského kalendáře 1973 povídky Rumcajsovi kolegové. Vypráví v něm o loupežnicích z okolí Jičina, kromě jiných také o dvou bratřích — loupežnicích z Přepře a o Kryjovi, podle něhož prý mají jméno Dršťekryje.
- V V. ročníku Vlastivědného sborníku Podbrdská (OM a OA Příbram 1971, 246 str.) najdeme výpisky z deníku významného českého matematika a fyzika Josefa Theurera (1862–1928), přítele soboteckého rodáka Alexandra J. Bernarda. Ze zápisů sledujeme velký vliv Bernardův, což dokazuje tento citát: „Po boku nejdražšího svého Alexa strávil jsem studia svá univerzitní v Praze. Zúčastnil jsem se hojně života studentského v soukromí i na veřejnosti. Veden svým Alexou, nabyl jsem pevného přesvědčení národního, jež nic na světě vyrvatí mi není sto. To on uvedl mne na pravou cestu. Mně dostalo se toho štěstí, že mohl jsem seznáti celou tu krásnou povahu, které se obdivuji...“
- V 2. čísle Památkové péče otiskuje Miloš Suchomel studii Dvě restaurované sochy Krista z rukou kosmonoských Jejínků. Upřesňuje v ní další detaily o životě a práci příslušníků tohoto sochařského a řezbářského rodu a přináší i podrobnosti o jejich dílech v Sobotce (sochy Panny Marie a Jana Evangelisty ze soboteckého kostela, sousoší na náměstí).
- Časopis Labores musei in Benátky nad Jizerou 1972 obsahuje studii Čeňka Novotného Květena Mladoboleslavská — část II. Péči tohoto muzea vyšlo téměř přesně po roce od vydání první části dokončení celoživotního díla ředitele zvláštní internátní školy v Mladé Boleslavi dr. Č. Novotného, které přináší zakončení speciální části, seznam literatury a rejstřík celého díla. O knížce platí to, co jsme napsali v prvním čísle letošního Zpravodaje o jejím prvním dílu. Sobotecko — i když je zahrnuto do zpracovávané oblasti — bylo pro autora jen okrajovým územím, a tak není mnohdy respektováno ani to, co obsahuje literatura, kterou autor zaznamenává. Přesto se tu setkáme s několika významnějšími nálezy, mezi něž patří např. dublnatka obecná, bledule jarní, ostřice řízná nebo čípek objímavý. Několik dní po vyjití dílka došla zpráva, že dr. Č. Novotný zemřel 4. září 1972, nedočkav se životního jubilea 70 let, které měl letos oslavit. Česká floristika v něm ztratila pilného a obětavého pracovníka, který se svým dílem podstatně zasloužil o podrobný průzkum Českého ráje a jeho širšího okolí. S.
- Z. Pešat a kol.: Čeští spisovatelé z přelomu 19. a 20. století. (ČS 1972, 192 str.) Tato studijní příručka navazuje na publikaci Čeští spisovatelé 19. století (viz ZŠS 1972, str. 30) a je v ní i samostatná kapitola věnovaná Fráňovi Šrámkovi.
- Stanislav Rudolf: Metráček aneb nemožně tlustá holka (Olympia 1972, 161 str.). Po úspěšném zfilmování vychází nyní tiskem román mladého autora z Jičína, který byl odměněn v Literární soutěži Šrámkovy Sobotky.
- O. Kodedová - Z. Uherek: Kapitoly z dějin českého učitelstva 1890–1938 (SPN 1972, 159 str. + přílohy). Ve stručném vývoji učitelského hnutí u nás je na několika místech hodnocena i úloha Josefa Hakena.

- **IMAGENA.** Tohle slovo má sílu zakládla. Zdá se, že když je vyslovíš, otevře ti cestu k neznámému tajemství. Ne náhodou je proto vepsáno na titulním listě knihy, na jejichž stránkách čteme úvahy a poznámky básníka Františka Halase na okraj literatury. Setkáme se tak s tajemstvím jisté ne každodenním. Jsou to stránky halasovskvy osobité. Nenechme se mylit, že se tu mnohá myšlenka nejednou opakuje. Je to básníková hra, výraz jeho úsilí zasadit myšlenku tak, aby zazářila plnou intenzitou. A protože jsou v té knize i básníkovy práce z mladých let, máme možnost sledovat Halasovo myšlenkové i názorové zrání. Jeho cestu až k eseji O poezii. Je to esej velkolepá, krystalicky čistá. Na mnoha místech — co věta, to téze nebo motto. Tak je hutný. Ale nesvazuje kategoričností tvrzení, nýbrž podněcuje samozřejmostí, s níž básník promýšlí a vypovídá svoji básnickou zkušenost. Je to fascinující čtení! A pro nás, Sobotáky, není bez zajímavosti, číst slova vyznání, která František Halas věnoval Fráňovi Šrámkovi. Halas měl stejně vyznání dar, na jaký upozorňuje u Šrámka: totiž „že jednou provždy okřídil několik takových nestárnoucích slov...“ A jimi také psal svá vyznání „básníkovi mládí“. A třebaže je napsal už dávno, dodnes stojí zato, abychom jim naslouchali... (Halasovu knihu Imagena vydal Čs. spisovatel.) J. Š.
- Kudělka M., Šimeček Z. a kol.: „Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od r. 1760“ má na str. 106 následující heslo: „Dvorský F. I. 3. 10. 1839. Sobotka — 28. 10. 1907. Praha. Studoval 5 tříd gymn., od 1863 úředník Archivu země české, kde 1864 asistent, 1865 adjunkt, 1892 zemský archivář (nástupce A. Gindelyho). Uplatnil se zejména na poli edičním, mj. při vydávání Sněmů českých a korespondence Karla ze Žerotína. Ediční zásady, jež uplatňoval, byly však podrobeny kritice. Historické zájmy měl neobyčejně široké, přecházely na jednu straně do publicistiky, na druhou do beletrie. Z prací při Sněmech zemských výtěžil nesoustavnou publikaci pramenů 16. stol. o Slovanech a slovanských zemích (Příspěvky k dějinám slovanským, Slov. Sb. 1885, 1886, 1887). O dosud nevydané prameny se opíral i v jiných člancích věnovaných vztahům česko-ruským a česko-polským.“ — Následuje soupis jeho prací věnovaných slavistice, mezi tím i práce o jezuitských misích v Rusku ze Petra I, která vyšla rusky v Petrohradě. — Pozůstalost uložena v Městském archivu v Sobotce. Heslo zpracoval Z. Šimeček. S.
- Pracovníci Ústavu pro jazyk český ČSAV připravili další výběr z jazykových koutků našeho rozhlasu pod názvem Čeština nevšední (Academia 1972, 492 str.). V zajímavé knize najdeme i zajímavosti vztahující se k našemu kraji, zvláště k pomístním jmenům.
- V knize Františka Pilaře Tři muži v eMBěčku (ČS 1972, 199 str.) najdeme i tento odstavec: „Jak je vidět, Slováci mají silně vyvinutý smysl pro důkladnost a pořádek. Když postaví například Štvrtek, sluší se, aby každý věděl, že je to Štvrtek Spišský a ne nějaký jiný. Stejně je tomu s Římovskou nebo Spišskou Sobotou a Dunajskou Středou. Tak je to správné. Ale u nás? Hanba mluvit. Například všelijakých sobot máme, že bychom je mohli vyvázat, Sobotku, Sobotín, Sobotiště a kdoví co ještě, jeden Pátek máme u Loun a druhý u Poděbrad a u Mariánských Lázní je zase Úterý. A tím to končí. Nechali jsme je sít a bezprizorné. Jakási Sobotka, jakýsi Pátek, jakýsi Úterý. Bydlet v takovém místě je věru smutný úděl. Když jsem se svěřil s těmito pochmurnými úvahami svým přátelům, i oni zesmutněli. Ano, řekl zamýšleně Jindřich, český národ je příliš skromný a plachý. Chybí mu národní hrdost, ale myslím, že by se dalo aspoň něco dodatečně napravit. Jak hrdé a krásné by například znělo: Volná Sobotka!“ — Ponecháváme bez komentáře.
- Jaroslav Vojta vypráví anekdoty (Lidové nakladatelství 1971, 128 str.) a mezi nimi je otištěno i toto vyprávění: „Ochotníci jednoho jihočeského města vzdávali hold básníku Šrámkovi představením „Měsíc nad řekou“. Na scénu přišla maminka Hlubinová nastrojená do společnosti. Otec Hlubina se k ní radostně hrnul: „Ty ses nám, maminko, nějak vy... vyš...“ Slovo vyšňořila nešlo starému mimovi z úst. Náповěda mlčel náhodou jako zařezaný, slovo vyšvihla se zdálo tatíkoví příliš věšdní a tak stvořil tvar v české mluvnici dosud nevidaný. Nabral dechu, zrudl až po uši a zahlaholil znovu: „Maminko; ty ses nám nějak vy... vyšamrdlačila!“ Slávka Hlubinová se srdečně zasmála, vyšamrdlačená maminka se pro smích nezmožila na odpověď a obecnostvo nebylo dlouho k utišení.“
- V nedávné době vyšly dvě knihy pověstí o českých hradech. První je z pera Eduarda Petišky a jmenuje se Čtení o hradech (Albatros 1971, 179 str.). Najdeme v ní mj. pověst o dobývání Kostí Janem Žížkou a o Beneši Heřmanovi a pobití Sasíků pod Hrubou Skálou. — Druhou napsala Helena Lisická a nazvala Z českých hradů, zámek a tvrzí (Svoboda 1972, 359 str.). Z našeho okolí zde jsou pověsti o Troskách, o Skašovu u Dlouhé Lhoty, dále o Jičíně, Kumburku a Starých Hradech. Obě knihy dobře přibližují naši mládeži dávnou minulost.

● Václav Pubál a kol.: Muzea a galerie v ČSR (Muzeologický kabinet při Národním muzeu v Praze, Knižnice muzejní práce, 1972, 254 str.). V příručce o současném stavu muzejní sítě v ČSR najdeme i odstavce věnované Humprechtu, Šrámkovu domu v Sobotce a galerii na Kostí.

Sobotecká všehochuť

● 21. září se konalo veřejné plenární zasedání MěstNV v Sobotce. Přítomní vyslechli zprávu předsedy MěstNV Františka Hejna o práci MěstNV, referát předsedy komise školské, kulturní a sociální Bohumila Patky a zprávu předsedy komise pro výstavbu a zemědělství Miroslava Nováka, kterou doplnil předseda JZD Josef Mařan hlášením o stavu polních prací. Na závěr schválili poslanci resoluci o plnění volebního programu MěstNV.

● Předseda sboru pro občanské záležitosti v Sobotce Václav Linhart uvítal v sobotu 30. září 9 nových občanků Sobotky do svazku obyvatel města. Malou slavnost zpestřily děti ze sobotecké školy, které zazpívaly několik písní a předaly maminkám kytičky.

● Mateřská školka v Sobotce má letos 3 třídy, v nichž je 84 dětí. Stará se o ně 6 kvalifikovaných učitelek. Dobře pracuje i nová školnice s. Oupická. Se Sobotkou se po několikaletém působení rozloučila učitelka Alena Vyšehrdlová, která se přestěhovala do Hradce Králové.

● Členky Českého svazu žen v Sobotce uspořádaly v poslední době zdařilé zájezdy do kraje Boženy Němcové, na Dobrošov a do Adršpašských skal; navštívily také celonárodní dožínky v Hradci Králové. Krásné zážitky z výletů dodávají chutě do další práce.

● Královéhradecké loutkové divadlo DRÁK zavítalo 24. září opět do Sobotky a předvedlo školním dětem klasickou hru českého repertoáru „Johanes doktor Faust“.

● Pražská VIOLA hostila 25. září brněnského herce Miroslava Částka. Za klavírního doprovodu Dagmar Komárkové uvedl svůj recitál, v němž byla i podstatná část pásma anarchistické poezie „Dvěstě malých cigaret“, které známe ze Šrámkovy Sobotky. Za své vystoupení sklídl bouřlivý úspěch.

● Divadelní ochotníci z Bystřice u Benešova uvedli své úspěšné nastudování Šrámkova Měsíce nad řekou již v několika místech. Naposledy to bylo 1. října ve Žlebech na IV. krajské přehlídce vesnických divadelních souborů Středočeského kraje a 15. X. ve Vysokém nad Jizerou na celonárodní přehlídce těchto souborů. Původní nastudování doplnili po souhlasu autora Jiřího Srnky scénickou hudbou a i jinak inscenaci stále zlepšují.

● Příští rodácká schůzka v Praze se koná v pondělí 27. listopadu 1972 v 19 hodin v Náprstkově muzeu. Na programu je přednáška dr. B. Slavíka CSc. o botanických zajímavostech Českého ráje, která bude doprovázena četnými obrazy. Nenechte si ujít tuto vzácnou příležitost. — O říjnové schůzce napíšeme v příštím čísle.

● V září se opět konala v sokolovně výstava nabytku.

● „Dobrý člověk ještě žije“, těchto slov používám pro stručnou zprávu o jedné milé příhodě. Koncem září jsem od Uhelných skladů dostala na objednávku dvacet kol dříví. Mrhoulilo. Chtěla jsem rychle dříví uklidit. Stačila jsem odnést první kolo, když od protějšího chodníku přeběhl silnici neznámý „rytíř“ s veselou tváří, že prý si musí rychle udělat brigádu. Po dvou kolech najednou vynosil ve chvílce všechna zbývající kola, nečekaje díky, tím méně odměny. — Měla jsem zas jednou po dlouhé době šťastný den. Myslím, že ochotný, nezištný „brigádník“ byl přece odměněn alespoň svým vlastním, hřejivým pocitem, že prokázal slabě ženě takovou službu. Dnes už vím, kdo to byl ten pro mne neznámý a proto alespoň touto cestou bych ráda poděkovala rytíři z Kostí panu Josefu Prokopovi, správci hradu, s přáním zdraví, radosti a životních úspěchů.

Jindřiška Slavíková

● Český svaz žen v Sobotce je pořadatelem tanečních, které začaly v září a potvrzují do ledna. Konají se v sobotu odpoledne v sokolovně a vede je taneční mistr Karel Vlček z Jičína.

● Ludmila Thořová věnovala do soboteckého archivu část písemné pozůstalosti svého rodu. Srdečně děkujeme.

● Kulturní kalendář jednou větou: 6. X. 1857 se v Sobotce narodil okresní tajemník a významný kulturní pracovník Jan Mach ml. 6. X. 1962 vzniklo Recitační studio Šrámkova domu. 25. X. 1967 zemřel prof. František Hortlík. 27. X. 1967 byla odhalena deska Fr. Šrámkovi v Praze na Černém vrchu 15. 28. X. 1907 zemřel zemský archivář František Dvorský. 31. X. 1907 zemřel redaktor Josef Hrdlička.

● Sňatky v Sobotce: 15. IX. Jana Borovičková ze Sobotky a Milan Procházka z Trutnova. 16. IX. Hana Boháčková z Dolního Bousova a František Hanuš z Lavic. 23. IX. Hana Kosáčková z Ohařic a Antonín Köhler z Obrubec. 30. IX. Anna Ometáková z Příchvoje a Ladislav Drbohlav z Příchvoje. 6. X. Marie Janatková z Markvartic a Vlastimil Plíšek ze Starých Hradů. 7. X. Jarmila Francáková z Loukova a Jiří Pospíšil ze Sobotky. 20. X. Jana Vincourová ze Sobotky s Františkem Miklem z Prahy a Emílie Tomášková z Obrubec s Josefem Samšiňákem ze Sobotky. 27. X. Vladimíra Janků z Dobšic s Antonínem Svobodou z Turnova a Libuše Kofátková ze Sobotky s Josefem Drapákem ze Sobotky. Téhož dne v Mladé Boleslavi Libuše Balvanová z Oseka a Jaroslav Kratochvíl z Dobšína. 28. X. v Turnově Vladana Cipryňová z Mladějova a Petr Purkert z Brna.

● Sobotečtí jubilanti: 16. X. slaví 93. narozeniny Františka Picková z Lavic. 75 let se dožívá 4. X. Marie Hortlíková ze Sobotky. 70 let slaví 5. X. Jaroslav Kučera, 9. X. Ladislav Luks a 27. X. Alžběta Nechanická a Karel Vrátný ze Sobotky. 65 let se dožívají 9. X. Ludmila Zumrová, 16. X. Ludmila Holá a 26. X. Anna Knoblochová ze Sobotky.

● Sobotecký Svazarm uspořádal 17. září na Bořenovách I. sobotecký autocross. Konal se za početné účasti závodníků, kteří si pochvalovali pěknou trať i vzorné uspořádání. Mezi četnými diváky nechyběli ani vedoucí tajemník OV KSC J. Punčochář, předseda ONV Fr. Purkert a pořadatel letošní Šestidenní. V závodech si nejlépe vedli jezdci z pražské Mladé fronty. Příští ročník závodu má být zařazen do národního mistrovství a má ho vysílat televize, kterou již letos zastupoval redaktor Jaroslav Suchánek. Škoda jen, že podrobnou zprávu nám mnoho pořadatelů slíbilo, ale nikdo nenapsal...

● Na VI. atletické veteraniádě obsadil náš krajana Alois Kozák 10. místo v běhu na 10 km. V dresu Slávie vykonal také non-stop pochod Praha—Hradec Králové.

● Zářijové výsledky soboteckých fotbalistů: Sobotka—Lomnice n. Pop. 1:0, Semily B 0:0, Libáň 0:3, Nový Bydžov 1:2, to jsou výsledky dospělých v I.B třídě — Podkrkonoší. A jak si vedou dorostenci v krajské I. třídě — Sobotka—Lomnice n. Pop. 0:2, Jablonec n. Jiz. 1:0, Libáň 1:0, Jaroměř 0:2.

● Za svým profesorem. Dne 2. října 1972 zemřel náhle po krátké a nečekané nemoci ve věku 82 let profesor Jan Hejn, příslušník šrámkovské generace soboteckých studentů. Znali jsme pana profesora velmi dobře již od svých gymnasiálních let v Turnově, kde dlouhá léta působil. Byl pro nás autoritou. Symbolizoval typ čestného, dokonalého, klasicky vzdělaného humanisty, jehož vysoce etické hodnoty pramenily z širokých vědomostí a životní moudrosti. Byl to hodný a ušlechtilý člověk.

Již jako studenty nás ohromovala jeho dokonalá paměť, která se věkem prohlubovala. Do poslední doby si pamatoval jména svých žáků, jejich charakteristiky, kdo, kdy a co neuměl. Při jedné z posledních návštěv u mne mi během hovoru připomněl chybu, které jsem se dopustil při maturitním překladu Tacita. Vždy měl připravenou nějakou milou reminiscenci na prošlé časy.

Zákeřná choroba nám odvolala pana profesora navždy. V myslích všech, kteří ho znali, bude však žít dál. Cest jeho památce!

Eva a Milan Tomášková
● Prof. Gustav Baumhaier zemřel v Praze 9. října 1972. Na sobotecké škole působil poměrně krátkou dobu v třicátých letech, ale zapsal se do paměti svých žáků jako velmi dobrý učitel. Působil i veřejně v soboteckém spolkovém životě (Sokol, Klub českých turistů aj.) a na naše město nezapomínal ani po odchodu na jiné působiště. Spolupracoval i s naším časopisem a se zájmem navštěvoval rodácké schůzky v Praze. Bylo mu 77 let.

● Opožděně jsme dostali zprávu o úmrtí naší krajanky Boženy Semečkové z Prahy. Zemřela 25. srpna ve věku 84 let.

● Úmrtí v září: 3. IX. Františka Svobodová ze Spyšové — 75 let a Božena Šťastná z Hubojed — 82 let. 9. IX. Václav Hošic ze Sobotky — 89 let (nejstarší muž v Sobotce). 13. IX. Růžena Štefanová z Mladějova — 72 let. 14. IX. Františka Řezníčková (roz. Pelcová) z Prahy — 76 let. 21. IX. Marie Krásná z Markvartic — 82 let.

Zpravodaj Šrámkovy Sobotky. Řídí redakční rada: odp. redaktor Karol Bilek, Oldřich Beneš, František Hejn, Václav Hejn, Vlastimil Michál, MUDr. Milan Tomášek. Metěr František Novotný. Adresa ZŠS, Osvětová beseda, Sobotka. Tiskne: Severografia, n. p., Turnov. Vychází měsíčně, uzavěrka tohoto čísla byla dne 16. října 1972. Cena čísla 1,50 Kčs. Povoleno KNV Hradec Králové č. R 40 ze dne 12. 6. 1970. Dohledací pošta Sobotka. Poštovní povolení Ředitelstvím pošt a telekomunikací Pardubice pod číslem P/2—2383/72 ze dne 22. 5. 1972.